

вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [1].

З вище наведеного слід, що академічна доброчесність займає важливе місце в діяльності науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти тощо, оскільки, по-перше, до її складу входить добросовісне та справедливе здійснення наукового дослідження усіма учасниками академічного середовища, по-друге, дотримуючись правил та принципів таких як чесність, справедливість, довіра, повага, відповідальність тощо, академічна доброчесність забезпечить довіру до науки усіх рівнів та усіх хто нею займається, оскільки використання плагіату це приклад недобросовісної науково-освітньої поведінки.

Список посилань

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. С. 977.
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-52>

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА НА ЗАСАДАХ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: З ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ

Громова Н. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент
Сумський державний педагогічний університет
м. Суми, Україна*

Сучасна освіта стоїть перед складними викликами, пов'язаними з розвитком інформаційних технологій та штучного інтелекту. Однією з ключових проблем, яку ми маємо вирішити, є формування академічної доброчесності в освітньому середовищі. Як забезпечити академічну доброчесність і якість освіти? Як проводити наукові дослідження, щоб

не червоніти за їх результати? Як поширити академічну доброчесність на штучний інтелект, який здатний робити все за нас?

Питання академічної доброчесності турбує освітні системи впродовж багатьох років. Нині ми можемо знайти чимало лекцій, вебінарів, майстер-класів, які розкривають сутність таких понять, як академічна доброчесність, порядність, плагіат, норми етики. Але чи кожен розуміє цінність таких слів?

Академічна доброчесність – це набір моральних та професійних цінностей, включаючи чесність, чесну конкуренцію, повагу до інтелектуальної власності та підтримання високих стандартів досліджень та навчання. Ці цінності стають особливо важливими, коли розглядається питання щодо впливу штучного інтелекту на освітній процес [4].

Зауважимо, що ми маємо певне озброєння в боротьбі за академічну доброчесність, а саме нормативне забезпечення та міжнародні рекомендації (Закон України «Про освіту» (2017 р.), стаття 42 «Академічна доброчесність»; Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (2018 р.); Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації (2021 р.); Положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук (2021 р.); проект Закону України «Про академічну доброчесність» (2022 р. тощо); знання про порушення – необхідно визнати те, що всі без винятку учасники освітнього процесу порушували академічну доброчесність, навіть якщо діяли в обхід статті 42 Закону України «Про освіту», і боротися з цим; бажання змінити атмосферу (намагання донести альтернативну думку щодо академічного плагіату).

Як зазначив Артем Артюхов у виступі «Складники доброчесного освітнього середовища», існує декілька варіантів боротьби з недоброчесністю в освітньо-науковій діяльності:

- 1) розробка дієвих алгоритмів і механізмів, які мають практичну цінність, а не просто існують на папері;
- 2) маркетинг доброчесності – зазначене бажання змінити атмосферу;
- 3) педагогічні інновації – діяльність педагога, спрямована на запобігання порушень академічної доброчесності учнями й студентами [1].

Юрій Волк представив універсальну університетську систему дотримання академічної доброчесності, яка може бути застосована до будь-якого закладу освіти. Її основоположним елементом є нормативна база – сукупність регуляцій, нормативних документів, які визначають поле академічної доброчесності. Органічним доповненням до неї є інформаційна база. Система дотримання академічної доброчесності

поширюється на три ланки: структурні підрозділи та комісії, які мають інструменти впровадження та інструменти контролю. Таким чином, на основі нормативної та інформаційної баз заклад освіти може здійснювати доброчесну освітньо-наукову діяльність у полі відкритих даних та відкритої науки [2].

У Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка забезпеченню доброчесного освітнього та наукового середовища приділяється значна увага. Робота закладу регулюється нормативними документами: Положенням про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності, Положенням про комісію з питань етики та академічної доброчесності, Кодексом академічної доброчесності, Декларацією про академічну доброчесність здобувача вищої освіти, Декларацією про академічну доброчесність науково-педагогічного, наукового, педагогічного працівника, представленими на офіційному сайті університету. У СумДПУ є спеціальний орган – комісія з питань етики та академічної доброчесності, яка має всі необхідні інструменти для формування доброчесного освітньо-наукового середовища й контролю за дотриманням нормативної бази.

У професійній підготовці майбутнього вчителя-словесника питанню формування та дотримання принципів академічної доброчесності приділяється значна увага. Адже створення освітнього середовища на засадах академічної чесності дозволить отримати в результаті високу якість освіти та конкурентоспроможних компетентних фахівців. Зазначимо, що відповідно до Кодексу Академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка учасники освітнього процесу повинні діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики. Упродовж 6 років кафедра української мови і літератури СумДПУ імені А. С. Макаренка проводить міжнародну науково-практичну конференцію здобувачів вищої освіти та молодих учених «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід», під час якої обговорюються актуальні проблеми: формування основ академічної культури у закладах освіти в умовах воєнних реалій; академічна культура й етика у вищій освіті: європейський, національний виміри; наукова мовна культура; академічна комунікація: комунікативні стратегії й тактики; культура наставництва; розвиток гнучких умінь (soft skills); актуальні питання та виклики в умовах дистанційного навчання; академічна культура у закладах фахової передвищої освіти: актуальні питання та виклики та

презентуються результатів наукових досліджень на засадах академічної доброчесності.

Представимо досвід роботи з формування академічної доброчесності на прикладі теми «Академічна доброчесність – важливий чинник якісної освіти» в межах курсу «Методика навчання української мови». Зауважимо, що навчальна програма успішно пройшла сертифікацію щодо інтеграції інфо-медійної грамотності в навчальний предмет в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки Посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією Української преси, і рекомендована до впровадження.

Перш за все пропонуємо майбутнім учителям-словесникам ознайомитися з основними аспектами дотримання академічної доброчесності учнями (самостійне виконання завдань; використання у навчальній діяльності лише перевірених та достовірних джерел інформації; дотримання правил посилання на джерела інформації, яка використовується; надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності) та видами академічної відповідальності для учнів (зауваження, повторне проходження підсумкового оцінювання, повторне проходження ДПА, повернення роботи на доопрацювання, позбавлення призових місць на учнівських олімпіадах, змаганнях, турнірах, конкурсах) та поміркувати які типи завдань для учнів «провокують» порушення принципів академічної доброчесності? Для підготовки радимо використовувати «Довідник з академічної доброчесності для школярів» [3].

Після цього пропонуємо сформулювати власні правила, пропозиції перевірки інформації у навчальному процесі.

Узагальнимо правила і пропозиції, запропоновані студентами:

- цікавтеся думкою учнів, якщо їм не подобається та чи інша тема творчої роботи, звичайно, вони звернуться до інтернет-ресурсів;
- менше працюйте із завданнями підручника (до них майже завжди є ГДЗ, посібники);
- не бійтесь експериментувати;
- наголошуйте на тому, щоб учні черпали інформацію з достовірних джерел;
- звертайте увагу на правила цитування;
- знаходьте потенціал у кожному учневі, розкривайте їх індивідуальні особливості, так ви зрозумієте, що учням дається легше, а що важче;
- виховуйте в учнів чесне ставлення до праці, почуття відповідальності за результати своєї навчальної діяльності;

- вигадуйте творчі й креативні завдання, використовуйте у процесі навчання ігрові форми контролю й перевірки знань;
- розвивайте критичне мислення учнів.

Порушенню академічної доброчесності сприяють однотипність завдань, неактуальність змісту запитам сучасності, відсутність розуміння доцільності виконання, окрім формального накопичення балів. Тому пропонуємо на вибір студента творчі завдання, наприклад:

1. Напишіть проблемне есе на тему: «Моя Нова українська школа». Створіть фотоколаж або постер до Вашого есе; презентуйте роботу у мультимедійному форматі.

2. Висловіть аргументовану думку щодо проблеми плагіаторства конспектів уроків з української мови, списування на уроках української мови та української літератури.

3. Напишіть блог-спогад «Незабутні хвилини педагогічної практики» й розмістіть його в соціальних мережах.

Після виконання завдання пропонуємо здобувачам освіти представити творчі продукти.

Таким чином, створення доброчесного освітнього середовища, метою якого є виховання нульової толерантності до академічної недоброчесності, це двосторонній процес, у який включені як вчителі, так і учнів. Тому формування у майбутніх вчителів-словесників академічної доброчесності сприятиме в їхній подальшій професійній діяльності формуванню розуміння необхідності дотримання норм академічної доброчесності в учнів, адекватної дослідницької самооцінки учнів та виховання покоління, яке зможе отримувати якісні освітні послуги та чесно вести власну дослідницьку діяльність протягом всього життя.

Список посилань

1. Артюхов А. Складники доброчесного освітнього середовища. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QUW5OD-opEg>

2. Волк Ю. Відкрита наука та академічна доброчесність. URL: https://www.youtube.com/watch?v=h21-J5_oCyU

3. Довідник з академічної доброчесності для школярів / уклад. М.В. Григор'єва, О.І. Крикова, С.Г. Певко; за заг. ред. О. О. Гужви. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. С. 64 с.

4. Доценко І. О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2022. № 32. С. 31–42.